

**ความผิดอาญาแผ่นดินที่สามารถจบกันได้ในระดับพนักงานสอบสวน
ด้วยพระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ.2562**
**Criminal Offenses that can be Resolved at the Investigation Officer Level
by the Dispute Mediation Act B.E. 2562**

มงคล เทียนประทีปชัย*

Mongkol Thianprathuangchai*

(Received: 18 June 2025, Revised: 21 November 2025, Accepted: 30 December 2025)

บทคัดย่อ

การศึกษานี้ มีวัตถุประสงค์ 3 ประการ คือ 1) เพื่อศึกษาบทบัญญัติของพระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ.2562 ที่เกี่ยวกับการยุติความผิดอาญาแผ่นดินในระดับพนักงานสอบสวน 2) เพื่อศึกษาอุปสรรคของการใช้วิธีไกล่เกลี่ยข้อพิพาททางอาญาตามพระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ.2562 ต่อกรณีมาตรา 294 วรรคหนึ่ง มาตรา 295 มาตรา 296 มาตรา 299 วรรคหนึ่ง มาตรา 300 และมาตรา 334 แห่งประมวลกฎหมายอาญา 3) เพื่อวิเคราะห์ผลกระทบต่อกระบวนการยุติธรรมกระแสหลักและความยุติธรรมทางเลือก โดยการวิจัยเอกสาร

ประการแรกพบว่า มาตรา 41 (3) มาตรา 43 แห่ง พ.ร.บ.การไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ.2562 จากสถิติที่พบยังมีการนำไปใช้ไม่มากพอที่จะทำให้ปริมาณคดีของศาลลดน้อยลง และลดงบประมาณแผ่นดินที่ต้องเสียไปในระบบความยุติธรรมกระแสหลัก ประการที่สอง พบว่า ความผิดอาญาแผ่นดินตามมาตรา 294 วรรคหนึ่ง มาตรา 295 มาตรา 296 มาตรา 299 วรรคหนึ่ง มาตรา 300 และมาตรา 334 แห่งประมวลกฎหมายอาญายังยึดตามจารีตแบบเดิมคือถูกนำไปใช้เป็นเครื่องมือต่อรองเรียกค่าเสียหายทางแพ่งสูงเกินควรโดยจะฟ้องศาลให้ได้รับโทษจำคุก และบางส่วนไม่ทราบว่าสามารถจบกันได้ในระดับพนักงานสอบสวนตามพระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ.2562 และประการสุดท้าย พบว่า ผลของการไกล่เกลี่ยตามมาตรา 294 วรรคหนึ่ง มาตรา 295 มาตรา 296 มาตรา 299 วรรคหนึ่ง มาตรา 300 และมาตรา 334 ไม่ปรากฏชัดเจนทั้งในกระบวนการยุติธรรมกระแสหลักและความยุติธรรมทางเลือก อาจเนื่องจากข้อมูลแต่ละหน่วยงานเก็บแยกกันและไม่ได้เปิดเผยสู่สาธารณะเท่าที่ควร

คำสำคัญ: ความผิดทางอาญา / อาญาแผ่นดิน / การไกล่เกลี่ยข้อพิพาท / ชั้นพนักงานสอบสวน

* รองศาสตราจารย์ ดร. ประจำคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรังสิต

* Associate Professor Dr., Faculty of Law, Rangsit University

Corresponding author: Mongkol Thianprathuangchai, email: mongthian65@gmail.com

Abstract

This study has three objectives: 1) To study the provisions of the Dispute Mediation Act B.E. 2562 (2019) regarding the resolution of non-compoundable criminal offenses or criminal offenses at the investigation Officer level. 2) To study the obstacles to the use of criminal mediation of disputes under the Dispute Mediation Act B.E. 2562 regarding Section 294 paragraph one, Section 295, Section 296, Section 299 paragraph one, Section 300, and Section 334 of the Criminal Code. 3) To analyze the impact on mainstream (Justice by Criminal Court) and alternative (justice (Restorative Justice) processes. By Documentary Research Method.

First, it was found that, based on statistics, Sections 41 (3) and 43 of the Dispute Mediation Act B.E. 2562 are still insufficiently implemented to reduce the court's caseload. and reduce the national budget spent on the mainstream justice system (Justice by Criminal Court). Second, it was found that non-compoundable criminal cases or criminal cases of the state under Sections 294 paragraph one, Section 295, Section 296, Section 299 paragraph one, Section 300, and Section 334 of the Criminal Code still adhere to the traditional practice of being used as a bargaining chip to seek excessive civil damages by threatening to sue and impose imprisonment. Some are unaware that these cases can be resolved at the investigator officer level under the Dispute Mediation Act B.E.2562. Finally, it was found that the results of mediation of Disputes under Sections 294 paragraph one, Section 295, Section 296, Section 299, paragraph one, Section 300, and Section 334 of Criminal Code are not clearly evident in both mainstream (Justice by Criminal Court) and alternative (Restorative Justice) processes. Perhaps because data is collected separately by each agency (Royal Thai Police and the Thai Court of Justice) and is not publicly disclosed as much as necessary.

Keywords: Crime / Criminal Offences / Dispute Mediation / Investigation Officer Level

บทนำ

เมื่อพิจารณาจากสถิติคดีอาญาของสำนักงานตำรวจแห่งชาติและของศาลยุติธรรม ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2562 จนถึงปี พ.ศ. 2567 คดีในศาลยังลดลงไม่มากพอ เช่น รายงานสถิติคดีศาลยุติธรรม ประจำปี พ.ศ. 2567 มีคดีเก่าค้าง 269,848 คดี มีคดีใหม่ 1,804,797 คดี รวมเป็น 2,074,645 คดี แยกเป็นคดีอาญา 621,709 คดี (สำนักแผนงานและงบประมาณ ศาลยุติธรรม, 2567) จะเห็นได้ว่าคดียังมีมากอยู่แม้รัฐจะมีการออกพระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562 ที่มีวัตถุประสงค์หลักคือ เพื่อให้ปริมาณคดีขึ้นสู่ศาลน้อยลง ลดปัญหาความขัดแย้ง ก่อให้เกิดความสมานฉันท์ขึ้นในสังคม ลดงบประมาณแผ่นดิน และเสริมสร้างให้อยู่ร่วมกันอย่างปกติสุข แต่นับจากที่พระราชบัญญัติฉบับนี้มีผลบังคับใช้ คือเมื่อวันที่ 20 กันยายน พ.ศ. 2562 เป็นต้นมา สถิติคดีอาญาเท่าที่พบ เช่น เมื่อปี 2564 แจ้งความ 653,973 คดี จับกุม 664,980 คือ ปี 2565 แจ้งความ 833,900 คดี จับกุม 873,303 คดี และปี 2566 แจ้งความ 1,371,008 คดี จับกุม 1,462,854 คดี (รายงานสถานการณ์ อาชญากรรมและกระบวนการยุติธรรม ประจำปี 2564, ปี 2565 และปี 2566 ของสำนักกิจการคดี ศาลยุติธรรม) มีแนวโน้มเพิ่มขึ้น ในส่วนการไกล่เกลี่ยคดีอาญาในชั้นพนักงานสอบสวน ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาที่ใช้อยู่ในปัจจุบัน (การไกล่เกลี่ยคดีอาญาในชั้นศาล) นั้นเป็นไปตามกระบวนการความยุติธรรมกระแสหลักซึ่งเจ้าพนักงานสอบสวนมีหน้าที่ดำเนินการโดยแจ้งให้คู่คดีทราบเป็นปกติ แต่การไกล่เกลี่ยข้อพิพาททางอาญาในชั้นพนักงานสอบสวนตามพระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562 นี้ อาจจะเรียกว่ากระบวนการความยุติธรรมทางเลือกหรือความยุติธรรมสมานฉันท์ มีเจ้าพนักงานสอบสวนแจ้งให้คู่กรณีทราบสิทธิ ตามมาตรา 43 มากน้อยอย่างไร ว่าคดีอาญาของคู่กรณี (ทั้งฝ่ายผู้เสียหายและฝ่ายผู้กระทำผิด) แม้จะเป็นความผิดอาญาที่ยอมความกันเองไม่ได้หรือความผิดอาญาแผ่นดิน แต่มีสิทธิตาม มาตรา 41 (3) คือ ความผิดที่มีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงไม่เกินสามปีตามท้ายพระราชบัญญัตินี้ ได้แก่ 1) ความผิดฐานเข้าร่วมในการชุมนุมต่อสู้และมีผู้ถึงแก่ความตายจากการชุมนุมต่อสู้ นั้น ตามมาตรา 294 วรรคหนึ่ง 2) ความผิดฐานทำร้ายร่างกาย ตามมาตรา 295 3) ความผิดฐานทำร้ายร่างกายโดยมีเหตุฉกรรจ์ ตามมาตรา 296 4) ความผิดฐานเข้าร่วมในการชุมนุมต่อสู้และมีผู้ได้รับอันตรายสาหัสจากการชุมนุมต่อสู้ นั้น ตามมาตรา 299 วรรคหนึ่ง 5) ความผิดฐานประมาทเป็นเหตุให้ผู้อื่นได้รับอันตรายสาหัส ตามมาตรา 300 และ 6) ความผิดฐานลักทรัพย์ ตามมาตรา 334 ผู้เขียนเห็นว่า สิ่งเหล่านี้หากไม่ย่ำเตือน เผยแพร่ให้กว้างขวางอยู่เป็นประจำ อาจทำให้คู่ความในคดีอาญาไม่ทราบสิทธิ ทำให้เพิ่มภาระศาลและงบประมาณต่อไป ดังนั้นเพื่อช่วยแก้ไขปัญหานี้ ขอแบ่งวิเคราะห์เป็น 3 ประเด็น คือ 1) รายละเอียดของบทบัญญัติของพระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562 ที่เปิดช่องให้ไกล่เกลี่ยข้อพิพาททางอาญา เกี่ยวกับความผิดอาญาแผ่นดิน ในประมวลกฎหมายอาญา 2) ศึกษาถึงอุปสรรคหรือปัญหาของการใช้วิธีการไกล่เกลี่ยข้อพิพาททางอาญาใน มาตรา 294 วรรคหนึ่ง มาตรา 295 มาตรา 296 มาตรา 299 มาตรา 300 และมาตรา 334 และ 3) วิเคราะห์ถึงผลกระทบต่อความยุติธรรมทั้งกระแสหลักและความยุติธรรมทางเลือก ที่ไม่ปรากฏอย่างชัดเจน ซึ่งทั้ง 3 ประเด็นจะแทรกอยู่ใน 2 หลักการ และจะวิเคราะห์ด้วยแนวคิด/ทฤษฎีความยุติธรรม

แนวคิด/ทฤษฎีที่เกี่ยวกับการวิเคราะห์พระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ.2562 ต่อกรณีความผิดอาญาแผ่นดิน (บางมาตรา) ในประมวลกฎหมายอาญา

แนวคิด/ทฤษฎีที่เกี่ยวกับการวิเคราะห์บทบัญญัติในพระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ.2562 ต่อความผิดอาญาแผ่นดินหรือความผิดอันยอมความไม่ได้ (บางมาตรา) ในประมวลกฎหมายอาญานั้น ขอสรุปรวมสาระสำคัญจากแนวคิดและทฤษฎีต่าง ๆ ในทางนิติปรัชญามาเป็นเครื่องมือในการจัดการข้อมูลและอธิบายข้อมูล โดยแยกเป็น 2 แนว คือ 1) แนวคิด/ทฤษฎีทางนิติปรัชญา ที่ใช้แสวงหาว่ากฎหมายที่แท้จริงคืออะไรแล้วนำสิ่งนั้นมาทำสัญญาประชาคมบัญญัติเป็นกฎหมาย เพื่อใช้เป็นหลักในการพิทักษ์ “ความยุติธรรมตามกฎหมายที่บัญญัติขึ้น” ซึ่งผู้เขียนถือว่าเป็นความยุติธรรมกระแสหลัก 2) แนวคิด/ทฤษฎีทางนิติปรัชญา ที่ใช้แสวงหาว่า ความยุติธรรมที่แท้จริงคืออะไร แล้วนำสิ่งนั้นมาใช้พิทักษ์รักษาความเป็นธรรม ซึ่งมีทั้งความยุติธรรมตามกฎหมาย (ความยุติธรรมกระแสหลัก) และความยุติธรรมทางเลือก เช่น ความยุติธรรมเชิงสมานฉันท์หรือความปรองดอง เป็นต้น (มงคล เทียนประเทืองชัย, 2564) โดยทั้ง 2 แนวดังกล่าวสามารถนำมาใช้กับความยุติธรรมทางอาญาได้ อาจแยกเป็น 2 กระแส คือ 1) ความยุติธรรมกระแสหลักหรือตามกฎหมาย ที่ส่วนใหญ่ปรากฏในประมวลกฎหมายอาญาของไทย และยังแยกเป็นความผิดที่รุนแรงมีโทษหนักมักยอมความไม่ได้หรือเป็นอาญาแผ่นดิน ส่วนความผิดที่ไม่รุนแรงมากนักจะมีโทษไม่หนักมาก มักจะเป็นความผิดอันยอมความกันได้ 2) ความยุติธรรมทางเลือก ที่ผู้เขียนถือว่าเป็นความยุติธรรมกระแสรอง เช่น ความยุติธรรมเชิงสมานฉันท์หรือความปรองดอง เป็นต้น เริ่มถูกนำมาใช้ในกฎหมายอาญาทั้งส่วนที่เป็นความผิดอันยอมความได้ และความผิดที่ยอมความกันเองไม่ได้หรือความผิดอาญาแผ่นดิน แทนกระบวนการยุติธรรมกระแสหลักหรือตามกฎหมาย โดยแนวคิดความยุติธรรมเชิงสมานฉันท์นั้น เป็นแนวคิดในการจัดการกับอาชญากรรมที่มุ่งเน้นไปที่การแก้ไขความเสียหายที่เกิดขึ้นกับผู้เสียหาย ชุมชน และความสัมพันธ์ทางสังคม ซึ่งความยุติธรรมเชิงสมานฉันท์นั้น ตั้งอยู่บนหลักการพื้นฐาน 3 ประการ คือ 1) การเยียวยาความเสียหาย 2) การมีส่วนร่วม และ 3) ความรับผิดชอบ ดังจะเห็นได้บางส่วนใน มาตรา 41 (3) แห่งพระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ.2562

หลักการของการไกล่เกลี่ยข้อพิพาททางอาญาในชั้นพนักงานสอบสวน ตามพระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ.2562

พระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562 ได้วางหลักการไว้ว่า สามารถไกล่เกลี่ยได้ทั้งข้อพิพาททางแพ่ง (หมวด 2 มาตรา 20 ถึงมาตรา 34) และข้อพิพาททางอาญา (หมวด 3 มาตรา 35 ถึงมาตรา 67) แต่ในที่นี้ขอกล่าวเน้นไปที่การไกล่เกลี่ยข้อพิพาททางอาญาในชั้นพนักงานสอบสวน โดยเฉพาะมาตรา 41 (3) คือมาตรา 294 วรรคหนึ่ง มาตรา 295 มาตรา 296 มาตรา 299 วรรคหนึ่ง มาตรา 300 และมาตรา 334 แห่งประมวลกฎหมายอาญา ซึ่งเป็นความผิดอาญาแผ่นดิน แต่สามารถจบกันได้ด้วยพระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ.2562 ตามมาตรา 64 และมาตรา 66 นั้น เจ้าพนักงานสอบสวนผู้มีหน้าที่ได้แจ้งให้

คู่กรณีทราบตามมาตรา 43 นั้นมีอุปสรรคอย่างไร เช่น แจ้งแล้วแต่คู่พิพาทไม่ประสงค์จะใช้สิทธิ หรือไม่ได้แจ้งด้วยเหตุอื่นใด โดยทั้งหมดนี้พอสรุปมากล่าวได้เป็น 2 หลักการ

หลักการข้อแรกของพระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ.2562 คือการขยายขอบเขตสู่ความผิดอาญาแผ่นดิน ตามมาตรา 41 (3) นอกจากความผิดอาญาอันยอมความกันได้ตามมาตรา 41 (1) และความผิดลหุโทษตามมาตรา 390 มาตรา 391 มาตรา 392 มาตรา 393 มาตรา 394 มาตรา 395 และมาตรา 397 แห่งประมวลกฎหมายอาญา และความผิดลหุโทษอื่นที่ไม่กระทบต่อส่วนรวมตามที่กำหนดในพระราชกฤษฎีกาตามมาตรา 41 (2) ก่อนหน้านี้มีกฎหมายที่มีผลใช้บังคับการยุติคดีอาญาในชั้นสอบสวนด้วยการประนีประนอมยอมความทำได้เฉพาะความผิดอันยอมความได้เท่านั้น เนื่องจากเป็นความผิดที่กฎหมายให้อำนาจผู้เสียหายสามารถถอนคำร้องทุกข์หรือยอมความได้ ซึ่งมีผลให้สิทธินำคดีอาญามาฟ้องระงับไป (เช่น ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เป็นต้น) กล่าวคือการขยายขอบเขตที่สำคัญโดยกำหนดให้ความผิดอาญาแผ่นดิน (ความผิดที่ยอมความตนเองไม่ได้) สามารถนำมาไกล่เกลี่ยและยุติได้ อาจแบ่งกล่าวได้ 2 ประเด็น

ประเด็นแรก ต้องเข้าเงื่อนไขสำคัญ 2 ประการ คือ

มาตรา 42 บัญญัติไว้ว่า “คดีความผิดตามมาตรา 41 (3) ต้องเป็นกรณีที่

(1) ผู้ต้องหาไม่เคยได้รับการไกล่เกลี่ยข้อพิพาททางอาญาตามพระราชบัญญัตินี้ เว้นแต่เป็นคดีความผิดที่ได้กระทำโดยประมาท คดีความผิดลหุโทษ ซึ่งพ้นระยะเวลาเกินสามปีนับแต่มีคำสั่งยุติคดี

(2) ผู้ต้องหาไม่อยู่ระหว่างต้องคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุกหรือพ้นโทษมาแล้วเกินกว่าห้าปี เว้นแต่เป็นคดีความผิดที่ได้กระทำโดยประมาท คดีความผิดลหุโทษ หรือคดีความผิดที่ผู้ต้องหาได้กระทำในขณะที่มีอายุต่ำกว่าสิบแปดปี” จากบทบัญญัตินี้ อาจมีประเด็น เรื่องการต้องไปตรวจสอบประวัติผู้ต้องหา ว่าต้องห้ามหรือไม่ ซึ่งอาจต้องใช้เวลา หรือเจ้าพนักงานสอบสวนไม่ทราบว่ามีมาตรานี้อยู่และระบุให้เป็นหน้าที่ต้องแจ้งคู่กรณี

ประเด็นที่สอง ต้องเป็นไปตามดุลพินิจ ตามมาตรา 40 วรรคสอง ที่บัญญัติไว้ว่า “พนักงานสอบสวนผู้มีอำนาจออกคำสั่งให้ไกล่เกลี่ยข้อพิพาททางอาญา ให้เป็นไปตามระเบียบที่ผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ ปลัดกระทรวงกลาโหม ปลัดกระทรวงมหาดไทย หรือปลัดกระทรวงยุติธรรม หรือข้อบังคับที่อัยการสูงสุดกำหนด แล้วแต่กรณี” นี่อาจเป็นปัญหาหรืออุปสรรคอย่างหนึ่งของการที่เจ้าพนักงานสอบสวนไม่ได้แจ้งสิทธิ

หลักการข้อที่ 2 ของพระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562 วางหลักการทางปฏิบัติค่อนข้างมาก กล่าวคือ มีการกำหนดให้มีผู้ไกล่เกลี่ย (มาตรา 48 ถึงมาตรา 49) มีกระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาททางอาญาในชั้นการสอบสวน (มาตรา 50 ถึงมาตรา 57) มีการยุติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาททางอาญาในชั้นสอบสวน (มาตรา 58 ถึงมาตรา 63) และสุดท้าย คือผลการไกล่เกลี่ยข้อพิพาททางอาญาในชั้นการสอบสวน (มาตรา 64 ถึงมาตรา 67) ซึ่งทั้งหมดนี้มีรายละเอียดค่อนข้างมากและบางส่วนอาจต้องใช้เวลาทำความเข้าใจ เช่น

ประเด็นแรก ผู้ใกล้ชิด ตามที่มาตรา 48 วรรคแรกวางหลักไว้ว่า “บุคคลที่ประสงค์จะขึ้นทะเบียนเป็นผู้ใกล้ชิด ให้ยื่นคำขอต่อผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ ปลัดกระทรวงกลาโหม ปลัดกระทรวงมหาดไทย ปลัดกระทรวงยุติธรรม หรืออัยการสูงสุด แล้วแต่กรณี ในฐานะนายทะเบียน และให้นำความในมาตรา 9 มาใช้บังคับโดยอนุโลม (เช่น การสรรหา และระยะเวลา)” และมาตรา 48 วรรคสองวางหลักไว้ว่า “ผู้ใกล้ชิดตามวรรคหนึ่งต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา 10” ประกอบด้วยมาตรา มาตรา 49 วรรคแรกวางหลักไว้ว่า “ให้พนักงานสอบสวนจัดให้มีการประชุมระหว่างคู่กรณีเพื่อเลือกและแต่งตั้งผู้ใกล้ชิดภายในเจ็ดวันนับแต่วันที่พนักงานสอบสวนผู้มีอำนาจออกคำสั่งมีคำสั่งให้ใกล้ชิดข้อพิพาททางอาญา ถ้าคู่กรณีไม่อาจตกลงเลือกผู้ใกล้ชิดได้ ให้พนักงานสอบสวนเลือกและแต่งตั้งผู้ใกล้ชิดแล้วแจ้งให้ผู้ใกล้ชิดและคู่กรณีทราบ” และมาตรา 49 วรรคสองวางหลักไว้ว่า “การเลือกและแต่งตั้งผู้ใกล้ชิดตามวรรคหนึ่ง ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในระเบียบที่ผู้บังคับบัญชาการตำรวจแห่งชาติ ปลัดกระทรวงกลาโหม ปลัดกระทรวงมหาดไทย หรือปลัดกระทรวงยุติธรรม หรือข้อบังคับที่อัยการสูงสุด กำหนด แล้วแต่กรณี” นี่อาจเป็นปัญหาและอุปสรรคในช่วงแรกของการใช้กฎหมายนี้ กล่าวคือ ผู้ใกล้ชิดเปลี่ยนจากพนักงานสอบสวน ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ที่มีอำนาจใกล้ชิดและประนีประนอมคดี มาเป็นบุคคลภายนอกที่ไม่ใช่พนักงานสอบสวน นอกจากนั้น ไม่น่าเป็นผู้ใกล้ชิดชั้นในศาลของสำนักคุ้มครองสิทธิในศาลอาญาต่าง ๆ ที่มีการอบรมและขึ้นทะเบียนไว้แล้ว

ประเด็นที่ 2 กระบวนการใกล้ชิดข้อพิพาททางอาญาในชั้นการสอบสวน (ตามมาตรา 50 ถึงมาตรา 57) ที่อาจต้องใช้เวลาในการเตรียมการและทำความเข้าใจ เช่น พนักงานสอบสวนต้องกำหนดการใกล้ชิดข้อพิพาททางอาญารั้งแรกภายในเจ็ดวัน นับแต่แต่งตั้งผู้ใกล้ชิด (ซึ่งสัมพันธ์กับมาตรา 49) และสามารถขยายเวลาออกไปได้อีกเจ็ดวัน (มาตรา 50) ถ้ามีเหตุจำเป็น คู่กรณีต้องเข้าใกล้ชิดด้วยตนเองและมีสิทธิให้ผู้ซึ่งตนไว้วางใจเข้าร่วมได้อีกไม่เกินฝ่ายละสองคน (มาตรา 51) สามารถใช้ล่ามได้ (มาตรา 52) ผู้ใกล้ชิดต้องอธิบายรายละเอียด (มาตรา 53) ต้องสุจริต เป็นกลาง (มาตรา 54) ต้องใกล้ชิดให้เสร็จภายในสามสัปดาห์ นับแต่ครั้งแรก (มาตรา 55) คู่กรณีมีสิทธิเจรจาเพื่อหารื้อร่วมกันได้โดยอิสระ (มาตรา 56) และเมื่อตกลงกันได้แล้วต้องทำบันทึกข้อตกลงเพื่อนำไปเป็นหลักปฏิบัติ (มาตรา 57) ซึ่งทั้งหมดนี้อาจเป็นปัญหาและอุปสรรคที่สำคัญในการบังคับใช้กฎหมายนี้อยู่มากและตลอดมา ทั้งต่อคู่กรณีและพนักงานสอบสวน

ประเด็นที่ 3 การยุติการใกล้ชิดข้อพิพาททางอาญาในชั้นสอบสวน (มาตรา 58 ถึงมาตรา 63) ที่พอสรุปหลักการสำคัญมากกล่าวได้ดังนี้ คือ คู่กรณีมีสิทธิถอนตัวได้ (มาตรา 58) มีสิทธิยุติการใกล้ชิดได้ (มาตรา 59) ถ้ามีการยื่นฟ้องศาลให้การใกล้ชิดข้อพิพาทเป็นอันยุติ (มาตรา 60) ผู้ใกล้ชิดมีอำนาจให้ยุติการใกล้ชิดได้ (มาตรา 61) และถ้าใกล้ชิดไม่สำเร็จก็ต้องดำเนินคดีต่อไป (มาตรา 62) ซึ่งสิ่งเหล่านี้อาจเป็นปัญหาหรืออุปสรรคได้ เช่น อคติของคู่กรณี เช่น ฝ่ายผู้เสียหายที่ต้องการใช้คดีอาญาเป็นเครื่องมือตามระบบเดิมของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เพื่อข่มขู่ผู้ต้องหาด้วยหวังว่าจะเรียกร้องค่าเสียหายทางแพ่งให้ได้ตามที่ต้องการ เป็นต้น

ประเด็นที่ 4 ผลการใกล้เคียงข้อพิพาททางอาญาในชั้นสอบสวน (มาตรา 64 ถึงมาตรา 67) กล่าวคือ มาตรา 64 วรรคแรกวางหลักไว้ว่า “เมื่อผู้กระทำความผิดได้ปฏิบัติตามบันทึกข้อตกลงตามมาตรา 57 แล้ว ให้แจ้งพนักงานสอบสวนทราบ เพื่อจัดทำบันทึกการปฏิบัติตามข้อตกลง ส่งไปยังพนักงานอัยการพร้อมด้วยสำนวนการสอบสวนและเอกสารที่เกี่ยวข้อง เพื่อพิจารณาสั่งยุติคดี” และมาตรา 66 วางหลักไว้ว่า “เมื่อพนักงานอัยการมีคำสั่งยุติคดี สิทธินาคดีอาญามาฟ้องเป็นอันระงับ” แต่ถ้าใกล้เคียงไม่สำเร็จ กล่าวคือ มาตรา 64 วรรคสองวางหลักไว้ว่า “ในกรณีที่มิได้มีการปฏิบัติตามบันทึกข้อตกลงไม่ครบถ้วน ให้ผู้กระทำความผิดแจ้งให้พนักงานสอบสวนทราบเพื่อเสนอพนักงานสอบสวนผู้มีอำนาจออกคำสั่งพิจารณาจำคุกต่อไป เว้นแต่ผู้เสียหายพอใจในการปฏิบัติตามข้อตกลงที่ได้กระทำไปแล้ว ให้ผู้กระทำความผิดแจ้งพนักงานสอบสวนเพื่อดำเนินการตามวรรคหนึ่ง” และมาตรา 65 วางหลักไว้ว่า “ถ้าความปรากฏแก่พนักงานสอบสวนว่าผู้กระทำความผิดเป็นผู้ต้องหาจริงใจไม่ปฏิบัติตามข้อตกลงโดยไม่มีเหตุอันควร ให้พนักงานสอบสวนผู้มีอำนาจออกคำสั่งมีคำสั่งดำเนินคดีต่อไป” สุดท้ายมาตรา 67 วางหลักไว้ว่า “การใกล้เคียงข้อพิพาททางอาญาไม่ตัดอำนาจของพนักงานสอบสวนที่จะทำการสอบสวนต่อไป” ซึ่งจากข้อความในบทบัญญัติต่างๆ เหล่านี้มีหลายส่วนอาจเป็นปัญหาและอุปสรรค ที่ทำให้ผลของการใกล้เคียง ทั้งจำนวนคดีที่สมัครใจเข้าระบบ และผู้กระทำความผิดที่ใกล้เคียงสำเร็จ หากพิจารณาจากสถิติของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ และสำนักงานกึ่งการคดีของศาลยุติธรรม จะพบว่า ผลการใกล้เคียงข้อพิพาททางอาญาในชั้นพนักงานสอบสวน ในคดีอาญาแผ่นดินตามมาตรา 294 วรรคหนึ่ง มาตรา 295 มาตรา 296 มาตรา 299 วรรคหนึ่ง มาตรา 300 และมาตรา 334 นั้น ยังไม่อาจทราบได้ชัดเจน จากสถิติคดีอาญาที่กล่าวไว้ในบทนำและข้อมูลตั้งแต่ปี 2564 ถึงปี 2567 นั้น มีการแจ้งสิทธิแก่ผู้กระทำความผิด และเข้าสู่ระบบการใกล้เคียงจำนวนเท่าไร และผลสำเร็จมีมากน้อยแค่ไหน ในอันจะช่วยลดปริมาณคดีของศาล และลดงบประมาณตามวัตถุประสงค์ของกฎหมายฉบับนี้ โดยขอสรุปแสดงเป็นตารางดังต่อไปนี้

ตารางที่ 1 แสดงสถิติคดีอาญา ตั้งแต่ปี 2564 - 2566

ปี พ.ศ.	จำนวนคดีอาญาทั้งหมด		ความผิดต่อชีวิต ร่างกาย เพศ		ความผิดฐานลักทรัพย์	
	จำนวนคดีที่แจ้ง	จำนวนคดีที่จับกุม	จำนวนคดีที่แจ้ง	จำนวนคดีที่จับกุม	จำนวนคดีที่แจ้ง	จำนวนคดีที่จับกุม
2564	653,973	664,890	6,862	7,322	23,285	22,623
2565	833,900	873,303	1,734	1,804	28,444	29,333
2566	1,371,008	1,462,854	4,891	5,134	58,324	60,009

อ้างอิงจาก รายงานสถานการณ์ อาชญากรรมและกระบวนการยุติธรรม ประจำปี 2564, 2565 และ 2566 ของสำนักงานกึ่งการคดี ศาลยุติธรรม

จากตารางสถิติคดีอาญาที่ยกมากล่าวเพียงบางส่วนนี้ เป็นการเน้นย้ำให้เห็นถึงประเด็นสำคัญต่าง ๆ ดังกล่าวไว้ข้างต้น คือ 1) ตามมาตรา 41 (3) แห่งพระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ.2562 ได้แก้คดีอาญาแผ่นดิน ความผิดตามมาตรา 294 วรรคหนึ่ง มาตรา 295 มาตรา 296 มาตรา 299 วรรคหนึ่ง มาตรา 300 และมาตรา 334 ที่แต่ละหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมีการไกล่เกลี่ยไปแล้วจำนวนเท่าไร สำเร็จเท่าไร แต่ปัญหาอาจอยู่ที่การจัดเก็บข้อมูลไว้ของแต่ละหน่วยงานที่ไม่ได้ปรากฏเป็นการสาธารณะโดยง่ายนั้น จึงยังมีคำถามว่ามีจำนวนกี่คดี เข้าสู่ระบบการไกล่เกลี่ยข้อพิพาททางอาญาจำนวนกี่คดี และไกล่เกลี่ยสำเร็จมากน้อยเท่าไร เนื่องจากเมื่อพิจารณาจากแนวโน้มคดีอาญาแต่ละปียังคงมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น และ 2) ตามมาตรา 43 คือการที่ไม่ปรากฏข้อมูลอย่างชัดเจนของคู่กรณีในการใช้สิทธิเข้าสู่ระบบการไกล่เกลี่ยข้อพิพาททางอาญาตามพระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ.2562 นี้ เจ้าพนักงานผู้มีหน้าที่มีการแจ้งสิทธิแก่คู่กรณีหรือไม่อย่างไร ทั้งหมดนี้จะได้วิเคราะห์ให้เห็นต่อไป

วิเคราะห์ปัญหาการบังคับใช้กฎหมายเกี่ยวกับการไกล่เกลี่ยข้อพิพาททางอาญาในชั้นพนักงานสอบสวน ตามพระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ.2562

ตามวัตถุประสงค์ของการศึกษาเรื่องนี้ คือประเด็นแรกรายละเอียดของบทบัญญัติของพระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ.2562 ที่เปิดช่องให้การไกล่เกลี่ยข้อพิพาททางอาญา เกี่ยวกับความผิดอาญาแผ่นดินในประมวลกฎหมายอาญา

กล่าวคือ ปัญหาสำคัญในประเด็นแรก ความผิดอาญาทั้ง 6 ฐานในประมวลกฎหมายอาญา ที่ระบุไว้ในมาตรา 41 (3) แห่งพระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ.2562 ทำไมจึงมีการนำไปใช้จริงยังไม่มากพอ ทั้งที่กฎหมายมีผลบังคับใช้นานพอสมควร (เมื่อตีความจากสถิติคดีอาญาที่กล่าวไว้ในหลักการข้อ 2) เป็นเพราะเหตุใด ทั้งที่รัฐพยายามปกป้องคุ้มครองสิทธิ เสรีภาพของประชาชนตามแนวคิดแบบนิติธรรมหรือนิติรัฐ และความยุติธรรม โดยออกกฎหมายที่สร้างความเป็นธรรมทางเลือก อันจะก่อให้เกิดความสมานฉันท์มากขึ้น

เมื่อวิเคราะห์แล้วพบว่า เพราะเป็นกฎหมายใหม่ที่เพิ่งเริ่มใช้เมื่อปี 2562 ประกอบกับการเผยแพร่ความรู้ยังไม่กว้างขวางมากพอ จึงทำให้หลายฝ่ายยังไม่ค่อยทราบ หรือไม่ค่อยเข้าใจในรายละเอียดและยังไม่เห็นประโยชน์เท่าที่ควร เช่น คู่กรณี หน่วยงานของคู่กรณี และเจ้าพนักงานสอบสวน เป็นต้น ยังไม่ทราบว่ากฎหมายนี้อยู่ ในขณะเดียวกันก็ยังคุ้นเคยกับความยุติธรรมกระแสหลักแบบเดิม ๆ คือว่าไปตามประมวลกฎหมายอาญา ประมวลวิธีพิจารณาคดีอาญา ประกอบกับในระบบเดิมนั้นยังมีผู้เสียหายบางคนที่มีทัศนคติว่าการใช้ความผิดอาญาไม่ว่าจะในคดีลหุโทษ คดียอมความกันได้ หรือคดียอมความกันเองไม่ได้ เป็นเครื่องมือต่อรอง โดยชูว่าจะฟ้องให้ได้รับโทษจำคุก ถ้าผู้เสียหายไม่หาเงินค่าเสียหายทางแพ่งมาให้ตนตามที่ต้องการนั้น น่าจะเป็นประโยชน์ต่อฝ่ายตนมากกว่า ดังนั้นต่อให้เขาทราบว่า มีช่องทางให้การไกล่เกลี่ยข้อพิพาททางอาญาในชั้นพนักงานสอบสวน ตามพระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ.2562 เขาก็อาจจะไม่ใช่ช่องทางนี้

แต่จะมีประโยชน์อย่างมากสำหรับคดีอาญาที่เป็นความผิดอาญาแผ่นดิน (ยอมความกันเองไม่ได้) ที่ฝ่ายผู้เสียหายที่คิดให้อภัย ให้โอกาสผู้ต้องหา (อาจจะเห็นว่าผู้ต้องหาเป็นผู้ประพฤติดี มีสัมมาอาชีพ

มีความรับผิดชอบ ที่ทำผิดไปนั้นเป็นเพราะประมาทหรือมีเหตุจำเป็นบางประการ) โดยตกลงไม่เอาความต่อผู้ต้องหา แต่เนื่องในความผิดอาญาแผ่นดินตามประมวลกฎหมายอาญานั้น ยอมความกันเองไม่ได้ แม้คู่กรณีไม่เอาความแต่ทางราชการก็ยังคงฟ้องต่อศาลไปจนถึงศาล ซึ่งเป็นลักษณะของความยุติธรรมกระแสหลักหรือความยุติธรรมตามกฎหมาย ต่อมาเมื่อมีมาตรา 41 (3) แห่งพระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ.2562 ให้คู่กรณี มีสิทธิที่จะเข้าสู่ระบบการไกล่เกลี่ยข้อพิพาททางอาญาในชั้นพนักงานสอบสวน จึงก่อให้เกิดผลดี โดยเฉพาะผู้ต้องหาที่มีความประพฤติดี มีความรับผิดชอบ แต่อาจจะประมาทหรือพลาดพลั้งไปกระทำผิดบางอย่าง ได้มีโอกาสไม่ต้องตกเป็นจำเลย ไม่ต้องเสียเวลาไปศาล ไม่ต้องมีการประกันตัวชั่วคราว ไม่ต้องมีประวัติอาชญากรรม ส่วนฝ่ายผู้เสียหายก็ได้รับการชดเชยค่าเสียหายทางแพ่งอย่างเหมาะสม ไม่จำเป็นต้องอาศัยความผิดอาญาเป็นเครื่องมือต่อรอง และที่สำคัญคือทำให้ทั้งสองฝ่ายสมานฉันท์ อยู่ร่วมกันในสังคมอย่างปกติสุข

นอกจากนั้น ความผิดอาญาในประมวลกฎหมายอาญาที่นำมาเป็นเหตุให้มีการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในชั้นสอบสวนได้ ตามพระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562 มาตรา 41 นี้ อาจจะยังมีน้อยไป โดยเฉพาะในกรณี มาตรา 41 (3) ในอนาคตควรจะเพิ่มให้มากขึ้น เพื่อช่วยลดปริมาณในศาลและป้องกันการใช้ความผิดอาญาแผ่นดินที่ยอมความกันเองไม่ได้เป็นเครื่องมือในการต่อรองฟ้องศาลเพื่อเรียกร้องค่าเสียหายทางแพ่งสูงเกินควร เช่น ความผิดทางเพศ ในมาตรา 276 วรรคแรก และความผิดอนาจาร มาตรา 278 วรรคแรก เป็นต้น เนื่องจากตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน เราจะเห็นว่ามีการใช้ความผิดทั้งสองฐานนี้เป็นเครื่องมือต่อรองโดยผู้ฟ้องศาล เพื่อเรียกร้องค่าเสียหายทางแพ่งสูงเกินควร

ประเด็นที่สอง อุปสรรคหรือปัญหาของการใช้วิธีการไกล่เกลี่ยข้อพิพาททางอาญาใน มาตรา 294 วรรคหนึ่ง มาตรา 295 มาตรา 296 มาตรา 299 วรรคหนึ่ง มาตรา 300 และมาตรา 334 จากหลักการข้อสองจะพบว่ามีมากมายหลายเรื่อง เช่น การกำหนดให้มีผู้ไกล่เกลี่ย (มาตรา 48 ถึงมาตรา 49) รายละเอียดของกระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาททางอาญาในชั้นการสอบสวน (มาตรา 50 ถึงมาตรา 57) เงื่อนไขในการยุติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาททางอาญาในชั้นสอบสวน (มาตรา 58 ถึงมาตรา 63) และสุดท้าย คือผลการไกล่เกลี่ยข้อพิพาททางอาญาในชั้นการสอบสวน (มาตรา 64 ถึงมาตรา 67) อาจต้องใช้เวลาทำความเข้าใจ แต่ที่สำคัญอย่างยิ่ง คือเจ้าพนักงานสอบสวนแจ้งสิทธิแก่คู่กรณี (ตามมาตรา 43) หรือไม่ หากไม่มีการแจ้งเป็นเพราะเหตุใด (การไม่แจ้งหรือแจ้งล่าช้า ทำให้เสียสิทธิหรือเสียโอกาสในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาททางอาญาในชั้นพนักงานสอบสวน เจ้าพนักงานสอบสวนคนนั้น ควรจะมีความผิดอย่างไรหรือไม่)

จากการวิเคราะห์ พบว่า การที่เจ้าพนักงานสอบสวนไม่ค่อยได้แจ้งสิทธิแก่คู่กรณีให้ทราบ ว่าเขามีสิทธิในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาททางอาญาในชั้นพนักงานสอบสวน ทั้งที่คู่กรณีมีสิทธิตามมาตรา 41 (3) แห่งพระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ.2562 นั้น อาจจะเป็นเพราะว่า เจ้าพนักงานสอบสวนไม่ทราบรายละเอียดและขั้นตอนของการใช้กฎหมายฉบับนี้ หรือด้วยความไม่พร้อมของระบบราชการ คือการขึ้นทะเบียนของผู้ไกล่เกลี่ย การแต่งตั้งผู้ไกล่เกลี่ยข้อพิพาท ขั้นตอนทางปฏิบัติ เป็นต้น ในขณะเดียวกัน เจ้าพนักงานสอบสวนยังคุ้นเคยกับระบบการไกล่เกลี่ยแบบเดิม ๆ เช่น คิดว่าเป็นความผิดอาญาแผ่นดินไม่สามารถยอมความกันได้ ต้องส่งฟ้องแล้วไปจับกันที่ศาล และคิดว่าการไกล่เกลี่ยนั้นต้องเป็นคดีที่ยอมความได้

เท่านั้น ส่วนจะเป็นการใกล้เคียงเป็นทางการหรือการใกล้เคียงไม่เป็นทางการก็ได้ เช่น ให้ฝ่ายผู้เสียหายและฝ่ายผู้ต้องหาใกล้เคียงกันเอง หรือเจ้าพนักงานเป็นผู้ใกล้เคียงให้ในชั้นสอบสวน เป็นต้น

ส่วนปัญหาในประเด็นที่สาม คือ กระบวนการใกล้เคียงข้อพิพาททางอาญาในชั้นพนักงานสอบสวนนั้น อาจจะยังเป็นเรื่องใหม่ และมีรายละเอียดมากพอสมควร จนทำให้เข้าใจยากในระยะเวลาสั้น ๆ หรือบางฝ่ายมองว่ายุ่งยาก อาจต้องมีการปรับปรุงให้เข้าใจได้ง่ายขึ้นในโอกาสต่อไป อันน่าจะเป็นการช่วยลดอคติของฝ่ายผู้เสียหายบางคนที่จะใช้ความผิดอาญาเป็นเครื่องมือในการต่อรอง โดยชู่จะฟ้องศาลให้ผู้ต้องหาได้รับโทษทางอาญา เพื่อเรียกร้องค่าเสียหายทางแพ่งที่ตนเห็นว่ามีความประสิทธิภาพดีกว่า

ประเด็นสุดท้าย วิเคราะห์ถึงผลกระทบต่อความยุติธรรมทั้งกระแสนหลักและความยุติธรรมทางเลือก จากหลักการข้อ 2 ของพระราชบัญญัติการใกล้เคียงข้อพิพาท พ.ศ.2562 ในประเด็นที่ 4 ถ้าวิเคราะห์จากข้อมูลส่วนใหญ่ของสำนักงานตำรวจแห่งชาติหรือสำนักงานกึ่งการคดี ศาลยุติธรรม พอตีความได้ว่า จำนวนคดีอาญาส่วนใหญ่ต้องผ่านศาล ส่วนจะจบด้วยการพิพากษาหรือการใกล้เคียงข้อพิพาททางอาญาในชั้นศาล (เช่น ส่วนคุ้มครองสิทธิในศาลอาญาต่าง ๆ) ซึ่งถือว่ายังขึ้นอยู่กับความยุติธรรมกระแสนหลักหรือความยุติธรรมตามกฎหมาย คดีอันยอมความไม่ได้หรือคดีอาญาแผ่นดินก็ยังคงต้องปฏิบัติไปตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา อันอาจไม่ได้ช่วยให้คดีลดน้อยลงและลดงบประมาณในส่วนนี้ โจทก์บางคนที่มีอคติก็ยังคงใช้กฎหมายอาญาอันยอมความไม่ได้เป็นเครื่องมือต่อรองเรียกร้องค่าเสียหายทางแพ่งตามที่ตนต้องการ ในฝ่ายจำเลยก็ต้องมีประวัติอาชญากรรม ต้องประกันตัวผู้คดี หรืออาจโทษโดยไม่สมควร ทั้งที่ตามหลักการข้อแรกเขามีโอกาสตามมาตรา 41 (3) แห่งพระราชบัญญัติการใกล้เคียงข้อพิพาท พ.ศ.2562 คือให้คู่กรณีให้มีสิทธิเข้าระบบการใกล้เคียงข้อพิพาททางอาญา ซึ่งมีรายละเอียดในตั้งแต่มาตรา 35 ถึงมาตรา 67 ดังนั้นประการแรกคู่กรณีควรต้องได้รับการแจ้งสิทธิจากพนักงานสอบสวนตามมาตรา 43 ก่อนว่าคดีของเขาอยู่ในข่ายของมาตรา 41 (3) เป็นลำดับแรกก่อน ส่วนจะสมัครเข้าสู่ระบบหรือไม่ก็เป็นสิทธิของคู่กรณี นอกจากนี้ เจ้าพนักงานสอบสวนควรอธิบายรายละเอียดในหลักการข้อ 2 โดยย่อพอเข้าใจเบื้องต้น โดยเฉพาะตามมาตรา 64 วรรคหนึ่งและมาตรา 66 คือเมื่อพนักงานอัยการมีคำสั่งยุติคดี สิทธินาคดีอาญามาฟ้องเป็นอันระงับ คือจบกันได้ชั้นพนักงานสอบสวนนั้น ซึ่งถือเป็นการใช้ความยุติธรรมทางเลือก คือกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ที่เป็นแนวคิดในการจัดการกับอาชญากรรมที่มุ่งเน้นไปที่การแก้ไขความเสียหายที่เกิดขึ้นกับผู้เสียหาย ชุมชน และความสัมพันธ์ทางสังคม

สรุป

จากผลการศึกษาการใกล้เคียงข้อพิพาททางอาญาในชั้นสอบสวน ตามพระราชบัญญัติการใกล้เคียงข้อพิพาท พ.ศ.2562 โดยเฉพาะมาตรา 41 (3) มาตรา 43 และมาตรา 66 นั้น เมื่อวิเคราะห์ด้วยแนวคิดกระบวนการความยุติธรรมทางเลือกหรือกระบวนการความยุติธรรมสมานฉันท์แล้ว พบว่ามีประโยชน์อย่างมากต่อความผิดอาญาในประมวลกฎหมายอาญา นอกจากเป็นการลดปริมาณคดีที่ขึ้นสู่ศาลให้น้อยลง และลดงบประมาณแผ่นดินแล้ว ยังถือเป็นความยุติธรรมทางเลือกที่มาเสริมความยุติธรรมกระแสนหลัก ที่ช่วยลดความ

ขัดแย้ง ทำให้คู่กรณีตกลงกันได้ ฝ่ายผู้เสียหายก็ไม่จำเป็นต้องใช้ความผิดอาญาเป็นเครื่องมือในการต่อรอง โดยเชื่อว่าฟ้องศาลให้ผู้ต้องหาได้รับโทษจำคุกอีกต่อไป เพราะเมื่อเข้าระบบการไกล่เกลี่ยข้อพิพาททางอาญาในชั้นพนักงานสอบสวน มีการตกลงกันได้ และมีการปฏิบัติตามข้อตกลงครบถ้วน สามารถทำให้คดีอาญาจบ แม้จะเป็นความผิดอาญาแผ่นดินก็ตาม ก็ยุติได้ตามมาตรา 66 และที่สำคัญ ฝ่ายผู้เสียหายก็ได้ค่าทดแทนทางแพ่งที่เหมาะสม ฝ่ายผู้ต้องหาที่ได้รับโอกาส คือไม่ต้องตกเป็นจำเลยในชั้นศาล ไม่ต้องประกันตัวชั่วคราว ไม่มีประวัติอาชญากรรม ก่อให้เกิดความสมานฉันท์และเสริมสร้างสังคมให้อยู่ร่วมกันอย่างปกติสุข

บรรณานุกรม

พระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ.2562. ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 136 ตอนที่ 67 ก

ฉบับลงวันที่ 22 พฤษภาคม 2562.

พระราชบัญญัติให้ใช้ประมวลกฎหมายอาญา. (2499). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 73 ตอนที่ 95

หน้า 1 (ฉบับพิเศษ) (15 พฤศจิกายน 2499).

มงคล เทียนประเทืองชัย. (2566). นิติปรัชญา : ประวัติศาสตร์ความคิดทางนิติปรัชญา และทฤษฎีกฎหมาย.

ปทุมธานี : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรังสิต.

มงคล เทียนประเทืองชัย. (2564). คำอธิบายกฎหมายอาญา : ภาควิชาความผิดและลหุโทษ. ปทุมธานี :

สำนักพิมพ์ มหาวิทยาลัยรังสิต.

สำนักงานกิจการยุติธรรม. (2566). “รายงานสถานการณ์อาชญากรรมและกระบวนการยุติธรรม ประจำปี

2566” ออนไลน์ เมื่อวันที่ 17 พฤศจิกายน 2568, จาก

<https://www.oja.go.th/2024/09/30/whitepaper-2023/>

สำนักงานกิจการยุติธรรม. (2565). “รายงานสถานการณ์อาชญากรรมและกระบวนการยุติธรรม ประจำปี

2565” ออนไลน์ เมื่อวันที่ 17 พฤศจิกายน 2568,

จาก https://www.oja.go.th/wp-content/uploads/2023/10/criminal_report65.pdf

สำนักงานกิจการยุติธรรม. (2566). EP.10 การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทคดีอาญา/Podcast” ออนไลน์

เมื่อวันที่ 26 มิถุนายน 2566, จาก <https://www.youtube.com/watch?v=zsFP1N9SBOA>

สำนักงานกิจการยุติธรรม. (2567). “ฮาว ทู ดู/ไกล่เกลี่ยไม่เสียเวลา คดีอาญาก็เคลียร์ได้” ออนไลน์

เมื่อวันที่ 7 มิถุนายน 2567, จาก <https://www.youtube.com/watch?v=2Png3yqw3AQ>

สำนักแผนงานและงบประมาณ ศาลยุติธรรม. (2567). “รายงานสถิติคดีศาลยุติธรรม ประจำปี 2567”

ออนไลน์ เมื่อวันที่ 9 เมษายน 2568, จาก

<https://oppb.coj.go.th/th/content/category/detail/id/8/cid/2085/iid/507985>

ศิริภา จันทรหงษ์. (2565). การไกล่เกลี่ยข้อพิพาททางอาญาในชั้นพนักงานสอบสวน.

สารนิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขากฎหมายอาญา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

อริยพร โพธิ์ใส. (2565). หลักเกณฑ์การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในคดีอาญา. *จุลนิติ*, 19(1), 75-82 ออนไลน์
เมื่อวันที่ 14 มิถุนายน 2568, จาก

https://www.senate.go.th/assets/portals/93/fileups/272/files/Sub_Jun/11all/all91.pdf

Srisunglaw (เอกสิทธิ์ ศรีสังข์). (2566). “การไกล่เกลี่ยในคดีอาญาที่ยอมความไม่ได้: หาทางออกอย่างไร”
ออนไลน์ เมื่อวันที่ 4 ต.ค. 2567, จาก <https://www.youtube.com/watch?v=snOVvSTyzwc>